

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังจะนำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.1 หลักสูตรภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษา

2.1.1 หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539

2.1.2 วิชาภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษา ในหลักสูตรภาษาอังกฤษ
พุทธศักราช 2539

2.1.3 รายละเอียดเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และแนวการจัดการเรียน
การสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ในหลักสูตรภาษาอังกฤษ
พุทธศักราช 2539

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.2.3 ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.2.4 ขั้นตอนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.2.5 กลวิธีสอนเพื่อการสื่อสาร

2.2.6 การวัดและประเมินผลการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติของ Bruner

2.3.1 ความหมายของมโนคติ

2.3.2 ทฤษฎีมโนคติ

2.3.3 รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติของ Bruner

2.5 รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารที่เสริมกระบวนการเรียนรู้ในมิติของ

Bruner

2.5.1 หลักการและเป้าหมาย

2.5.2 จุดมุ่งหมาย

2.5.3 กระบวนการเรียนรู้ในมิติของ Bruner

2.5.4 ขั้นตอนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.5.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่เสริมกระบวนการเรียนรู้ในมิติของ Bruner

2.5.6 สื่อที่ใช้ในบทเรียน

2.1 หลักสูตรภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา

2.1.1 หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

เดิมหลักสูตรกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาหนึ่งที่โรงเรียนสามารถเลือกสอนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 กระทั่งปีการศึกษา 2539 ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรปรับปรุงใหม่ เรียกว่า หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539

หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 มีลักษณะพิเศษ คือ เป็นหลักสูตรที่เน้นระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียน ซึ่งจัดแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับต้น (Beginner Level) หมายถึง หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับผู้เริ่มเรียนในชั้นประถมศึกษา

2. ระดับกลาง (Intermediate Level) หมายถึง หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3. ระดับปลาย (Advance Level) หมายถึง หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จะเห็นว่า หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 แบ่งเป็น 3 ระดับ ตามความสามารถทางภาษาของผู้เรียน ได้แก่ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับปลาย

2.1.2 วิชาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ในหลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

วิชาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 ยังคงจัดสอนอยู่ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษเหมือนเดิม แต่เปลี่ยนจากเดิมที่สอนเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 เป็นจัดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจำแนกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ภาษาอังกฤษระดับเตรียมความพร้อม (Preparatory Level) จัดสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ซึ่งเน้นเฉพาะความสามารถด้านการฟัง และพูดเป็นเบื้องต้น
2. ภาษาอังกฤษระดับอ่านออกเขียนได้ (Literacy English) จัดสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 เป็นระดับที่พัฒนาความสามารถทางภาษา เพิ่มเติมจากระดับเตรียมความพร้อม โดยเริ่มพัฒนาความสามารถในการอ่านและเขียนขั้นพื้นฐาน
3. ภาษาอังกฤษระดับมาตรฐานพื้นฐานตอนต้น (Beginner Fundamental Level) ประกอบด้วย ภาษาอังกฤษหลัก 1 - 4 จัดสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ซึ่งการเรียนในระดับนี้ เน้นพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารได้ถูกต้องและเหมาะสมทั้งด้านความหมายและรูปแบบภาษา ทั้งการฟัง พูด อ่านและเขียน

จะเห็นว่า วิชาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ที่ปรับปรุงใหม่ในหลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 เป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับต้น แบ่งเป็น 3 ระดับ ตามระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียน ได้แก่

1. ระดับเตรียมความพร้อม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2
2. ระดับอ่านออกเขียนได้	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
3. ระดับมาตรฐานพื้นฐานตอนต้น	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

2.1.3 รายละเอียดเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และแนวการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ในหลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

รายละเอียดเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และแนวการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ในหลักสูตรภาษาอังกฤษพุทธศักราช 2539 แสดงไว้ในตารางที่ 1, 2 และ 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับเตรียมความพร้อม

จุดประสงค์และผลการเรียนรู้	เนื้อหาทางภาษา	แนวการจัดการเรียนการสอน
การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเตรียมความพร้อม (ป.1-2) มีจุดประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้เหมาะสมกับบริบทการสื่อสาร 2. เพื่อให้สามารถฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ 3. เพื่อให้สามารถพูดสื่อความหมายในสถานการณ์ง่าย ๆ ได้ตามระดับภาษาที่เรียน 4. เพื่อให้สามารถออกเสียงตัวอักษรคำและข้อความสั้น ๆ สื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง 5. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ	โครงสร้างทางไวยากรณ์ เป็นประโยคสั้น ๆ ง่าย ๆ เกี่ยวกับการทักทาย กล่าวลา แนะนำตนเองแนะนำผู้อื่น พูดขอบคุณ ขอโทษ พูดแทรกอย่างสุภาพ พูดขออนุญาต ประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคคำตอบสั้น ๆ คลังคำ เป็นคำไวยากรณ์ที่ปรากฏในโครงสร้างทางไวยากรณ์ ในระดับนี้ เป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและสภาพแวดล้อมของผู้เรียนเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ซึ่งเป็นคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำอุทานต่าง ๆ จำนวนคำศัพท์ ประมาณ 120-150 คำ ฯลฯ	เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ จึงควรจัดการเรียนการสอนดังนี้ 1. เน้นการสื่อสารด้วยการฟัง พูด 2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทแสดงออกครู เป็นผู้อำนวยการความสะดวกแนะนำให้เป็นไปตามแผนที่จัดเตรียมไว้ 3. เน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ความสุข สนุกสนาน เพื่อให้ เกิดเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ 4. ใช้กิจกรรมเป็นสื่อในการเรียนการสอน เช่น เพลง เกม บทบาทสมมุติ สถานการณ์จริง การเล่านิทาน ภาษาท่าทาง ปริศนา คำทาย 5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกโดยการกระตุ้นและเสริมแรงให้กำลังใจ และไม่ตำหนิผู้เรียน

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดของหลักสูตรภาษาอังกฤษอ่านออกเขียนได้

จุดประสงค์และผลการเรียนรู้	เนื้อหาทางภาษา	แนวการจัดการเรียนการสอน
การเรี ขนการสอนภาษา อังกฤษอ่านออกเขียนได้ (ป.3 - 4) มีจุดประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อให้ สามารถใช้ ภาษา อังกฤษสื่อสารด้วยการฟัง พูด อ่านและเขียนอย่างถูกต้อง ชัดเจน และเขียนอย่างถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสมกับระดับ ที่เรียน 2. เพื่อให้สามารถฟัง พูด และ สนทนาเป็นภาษาอังกฤษใน สถานการณ์ง่าย ๆ 3. เพื่อให้สามารถอ่าน เขียน และ สะกดคำที่เป็นอักษรตัวพิมพ์ ใช้ เครื่องหมายวรรคตอนถูก ต้อง 4. เพื่อให้สามารถใช้พจนานุกรม เป็นเครื่องมือในการเพิ่มพูน ความรู้ด้านคำศัพท์ได้ 5. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน	โครงสร้างทางไวยากรณ์ เป็นประโยคสั้น ๆ ง่าย ๆ เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ การ ทักทาย การกล่าวลา การ แนะนำตนเอง การแนะนำผู้อื่น การขอบคุณ พูดขอโทษ พูด แทรกอย่างสุภาพและพูดขอ อนุญาต คลังคำ เป็นคำไวยากรณ์ที่ ปรากฏในโครงสร้างไวยากรณ์ ในระดับนี้เป็นคำศัพท์ที่เกี่ยว กับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและสภาพ แวดล้อมของผู้เรียนเกี่ยวกับ ตนเอง ครอบครัวโรงเรียน ซึ่ง เป็นคำนามคำสรรพนาม คำ กริยา คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำบุพบทและคำอุทาน ในวง คำศัพท์ ประมาณ 240 - 300 คำ นอกเหนือจากคำศัพท์ที่ผู้ เรียนเคยเรียนมาแล้วในระดับ ประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 รวม คำ ศัพท์ สะสมในระดับนี้ ประมาณ 360 - 450 คำ ฯลฯ	เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงควรจัดการเรียนการสอนดังนี้ 1. เน้นการสื่อสารด้วยการอ่าน และเขียนเป็นพิเศษ 2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครู เป็นผู้อำนวยความสะดวก และแนะนำให้ การจัดการ เรียนการสอนเป็นไปตามแผน ที่จัดเตรียมไว้ 3. เน้นกิจกรรมการเรียนการ สอนที่ให้ความสุขสนุกสนาน เพื่อให้ เกิดเจตคติที่ดีต่อ ภาษาอังกฤษ 4. ใช้กิจกรรมเป็นสื่อในการเรียน การสอน เช่น เพลง เกม บทบาทสมมุติ สถานการณ์ จริง การเล่นเกม การใช้ ภาษาอังกฤษในห้องเรียน การใช้ภาษาท่าทาง ปริศนา คำทาย เป็นต้น 5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดง ออก โดยกระตุ้นและเสริมแรง ให้กำลังใจและไม่ตำหนิ ผู้เรียน

ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดของหลักสูตรภาษาอังกฤษมาตรฐานพื้นฐานตอนต้น

จุดประสงค์และผลการเรียนรู้	เนื้อหาทางภาษา	แนวการจัดการเรียนการสอน
การเรียนการสอนภาษาอังกฤษหลัก 1-4 (ชั้น ป.5-6) มีจุดประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อให้สามารถสื่อสารด้วยการฟัง พูด อ่าน และเขียนอย่างถูกต้องชัดเจน และเหมาะสมกับระดับภาษาที่เรียน 2. เพื่อให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานในการเรียนระดับที่สูงขึ้น มีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์การใช้ภาษา 3. เพื่อให้สามารถพูด ฟัง และสนทนาเป็นภาษาอังกฤษ อ่านออกเสียง และอ่านจับใจความได้ 4. เพื่อให้สามารถสื่อสารเขียนเป็นภาษาอังกฤษด้วยการเขียนข้อความและคำพูดต่าง ๆ ได้ โดยใช้ อักษรตัวพิมพ์และอักษรตัวเขียน สะกดคำถูกต้องให้เครื่องหมายวรรคตอนถูกต้อง 5. เพื่อให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม โดยใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ พจนานุกรม 6. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมในบริบทภาษาที่สื่อสาร 7. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษและมีนิสัยรักการอ่าน	โครงสร้างไวยากรณ์ เป็นประโยคสั้น ๆ ง่าย ๆ เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ การทักทาย กล่าวลา แนะนำตนเองและผู้อื่น ขอบคุณ ขอโทษ พูดแทรก อย่างสุภาพ ขออนุญาต ขอร้องหรือออกคำสั่งให้ปฏิบัติตาม คำสั่งประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคคำตอบ ในวงคำศัพท์ที่กำหนด คลังคำ เป็นคำไวยากรณ์ที่ปรากฏในโครงสร้างไวยากรณ์ในระดับนี้เป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวกับสิ่งใกล้ตัว วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สถานที่ ทิศทาง วัน เดือน ปี ฤดูกาล ฯลฯ ซึ่งเป็นคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา กริยาช่วย คำคุณศัพท์ วิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน คำอุทาน ในวงคำศัพท์ประมาณ 940 - 1050 คำ นอกเหนือไปจากวงคำศัพท์เดิม ซึ่งผู้เรียนเคยเรียนมาแล้วในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ประมาณ 360-450 คำ รวมคำศัพท์ที่สะสม 1300 - 1500 คำ ฯลฯ	เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์จึงควรจัดการเรียนการสอนดังนี้ 1. เน้นการสื่อสารด้วยการฟัง พูด อ่าน เขียน ให้สอดคล้องกัน ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ควรใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในห้องเรียน 2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้แสดงออก ครูเป็นผู้ดูแลให้ความสะดวก ด้านสื่อการเรียนการสอน ให้คำแนะนำเพื่อให้เป็นไปตามแผนที่เตรียมไว้ 3. เน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ความสุข สนุกสนาน เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ 4. รูปแบบของการจัดกิจกรรมจะมีลักษณะเป็นการมอบหมายงาน (Task-based) ให้ผู้เรียนปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนจะต้องร่วมมือกันและมีปฏิสัมพันธ์ กระทำกิจกรรมคู่และกิจกรรมกลุ่ม ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ เกมเพลง และอื่น ๆ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 5. ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกในการร่วมกิจกรรมทางภาษา

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรภาษาอังกฤษระดับเตรียมความพร้อมเน้นความสามารถในการฟังและพูด หลักสูตรภาษาอังกฤษระดับอ่านออกเขียนได้เน้นพัฒนาความสามารถในการอ่านและเขียนเพิ่มเติมจากระดับเตรียมความพร้อมและหลักสูตรภาษาอังกฤษมาตรฐานพื้นฐานตอนต้นเน้นความสามารถในการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อสื่อสาร อย่าง ถูกต้อง คล่องแคล่ว และเหมาะสมกับระดับความสามารถทางภาษา

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่พึงประสงค์ในหลักสูตร ภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ได้แก่

1. เน้นการสื่อสาร
2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. เน้นจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ
4. รูปแบบของกิจกรรมฝึกทักษะสื่อสาร เน้นกิจกรรมการทำงานเพื่อการสื่อสาร (Task based)

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2535: 29-34)

การสอนภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศในประเทศไทย ผู้เรียนโดยทั่วไปสามารถเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้โดยผ่านกระบวนการเรียนภาษาอย่างเป็นทางการหรือเรียนรู้ภาษาโดยผ่านการเรียนการสอนใน ห้องเรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามหลักการนี้ต้องเกี่ยวข้องกับแนวคิดพื้นฐานหรือศาสตร์ต่าง ๆ เช่น แนวคิดทางด้านจิตวิทยา แนวคิดทางด้านภาษาศาสตร์ และแนวคิดทางด้านมานุษยวิทยา เป็นต้น และจากแนวคิดทางจิตวิทยา ภาษาศาสตร์ และมานุษยวิทยาดังกล่าว ทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษา 4 กลุ่มใหญ่ดังนี้

1. กลุ่มที่เน้นพฤติกรรม หรือการสร้างนิสัย

กลุ่มนี้เป็นพวกที่ได้แนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้แบบการกระตุ้นการตอบสนอง และทฤษฎีภาษาศาสตร์กลุ่มโครงสร้าง กลุ่มนี้มีความเชื่อว่าภาษาเป็นเรื่องของนิสัยหรือความเคยชิน การเรียนภาษาก็คือการเลียนเสียงหรือการเลียนแบบ การสอนภาษาจึงมุ่งที่จะสร้างนิสัย ให้พูดภาษาใหม่ได้อย่างคล่องแคล่วโดยไม่ต้องคิด เน้นเนื้อหาที่จะพูดเท่านั้น การสอนจึงเน้นการเลียนแบบหรือพูดซ้ำ ๆ เพื่อจดจำไว้ในสมอง บทเรียนจะจัดเตรียมจากผลการเปรียบเทียบภาษาของตนกับภาษาที่จะเรียนในด้านระบบเสียงและรูปประโยค ส่วนใดมีความแตกต่างกันจะต้องฝึกให้มาก

อาจสรุปความคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาตามแนวคิดของกลุ่มที่เน้นพฤติกรรมนิยมได้ดังนี้

1. ภาษา คือ ภาษาพูดมิใช่ภาษาเขียน ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ภาษาของตนเองก็เริ่มเรียนภาษาพูดก่อนที่จะเรียนภาษาเขียน ลำดับขั้นของการเรียนจึงเน้นความสำคัญของการออกเสียงให้ถูกต้อง ผู้เรียนจะต้องฝึกฟังภาษาพูดจนเข้าใจ แล้วพูดตามซ้ำ ๆ ในระดับความเร็วปกติ และให้ความสนใจการฝึกตามลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน

2. ภาษาเป็นเรื่องของนิสัย เป็นแนวคิดที่อาศัยหลักการเรียนรู้ของสกินเนอร์ที่ว่านิสัยเกิดขึ้นเมื่อทำอะไรแล้วได้รับรางวัล แนวคิดนี้เป็นรากฐานของวิธีเลียนแบบและจดจำ มุ่งให้ผู้เรียนเรียนโครงสร้างของภาษาโดยฟังและว่าตามจนถึงขั้นที่จะโต้ตอบได้โดยอัตโนมัติเมื่อถูกกระตุ้น

3. การสอนภาษา มิใช่เน้นเรื่องเกี่ยวกับภาษา แต่เน้นการฝึกใช้ภาษา ไวยากรณ์เป็นสิ่งที่ช่วยนำไปสู่เป้าหมายในการเรียนภาษา

4. ควรสอนภาษาที่เจ้าของภาษาใช้พูดมิใช่สิ่งที่ควรพูด จำนวนที่ได้ยินกันในบทสนทนาของเจ้าของภาษา ถึงแม้ว่าจะไม่เหมือนกับไวยากรณ์แบบเก่า ก็ถือว่าใช้ได้ โดยที่ครูจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับระดับขั้นของผู้เรียน

5. ภาษาแต่ละภาษามีโครงสร้างที่แตกต่างกันไป ความแตกต่างระหว่างภาษาของตน และภาษาที่เรียนจะเป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนและควรฝึกเป็นพิเศษ

แนวคิดนี้ยังได้อิทธิพลจากจิตวิทยาตามทฤษฎีของการเรียนรู้ ซึ่งเห็นว่า ผู้เรียนจะตอบโต้กับสิ่งเข้า ถ้ามีการเสริมแรงให้ทำต่อไป การเรียนรู้ภาษาจึงคล้ายกับพฤติกรรมอื่น ๆ เน้นการฝึกทำซ้ำ ๆ การสอนภาษาจึงเน้นการจำและการฝึกอย่างเต็มที่เพื่อสร้างทักษะใหม่ให้เป็นนิสัย

วิธีสอนตามแนวคิดนี้ ได้แก่ วิธีสอนแบบฟังพูด (Audio Lingual Method)

2. กลุ่มที่เน้นความรู้ความเข้าใจ

กลุ่มนี้มีแนวคิดเกี่ยวกับภาษาที่ตรงกันข้ามกับกลุ่มแรก มีความเชื่อว่าการบวนการเรียนภาษาของมนุษย์ มีขอบเขตกว้างขวางกว่าที่จะอธิบายดังกล่าวก่อนหน้านี้ กลุ่มนี้เชื่อว่าการเรียนการใช้ภาษาเป็นกระบวนการอิสระ ที่ไม่ผูกพันกับสิ่งที่เคยเรียนมาแล้ว การฝึกอย่างหนึ่งก็ใช้ได้เฉพาะสิ่งที่ฝึกเท่านั้น จะไปถ่ายทอดกับเหตุการณ์อย่างอื่นไม่ได้ ในชีวิตจริงมนุษย์เราสามารถสร้างประโยคใหม่ได้อยู่เรื่อย ๆ และสามารถจะเข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการสอน การเรียนภาษาของมนุษย์เกิดจากสัญชาตญาณ เด็กสามารถใช้ภาษาและเข้าใจภาษาที่ไม่เคยได้ยินมาก่อนได้ เพราะมีกลไกในสมองที่จะวิเคราะห์ข้อมูล และสร้างกฎเกณฑ์ขึ้น ไม่ใช่เป็นการจำตามแบบผู้ใหญ่ สิ่งที่สำคัญที่สุดในการเรียนภาษา คือ สัญชาตญาณที่ติดตัวมาแต่เกิด ผู้ใหญ่ไม่สามารถจะสอนให้เด็กเห็นโครงสร้าง

หรือกฎเกณฑ์ซึ่งซับซ้อนได้หมด ผู้ใหญ่เป็นเพียงผู้ป้อนข้อมูลให้แก่เด็ก ส่วนการเรียนรู้ เด็กจะเป็นผู้กระทำเองโดยอาศัยกลไกตามธรรมชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาแบบนี้ เป็นพวกที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางจิตวิทยาแบบความคิดความเข้าใจ และทฤษฎีภาษาศาสตร์กลุ่มไวยากรณ์ปริวรรต การสอนตามแนวคิดนี้เชื่อว่า การที่คนเราสามารถพูดภาษาใดภาษาหนึ่งได้คล่องแคล่วนั้น ความสามารถที่จะเข้าใจภาษานั้น ๆ มีอยู่แล้วในตัวเอง การสอนภาษาจึงมุ่งให้เข้าใจกระบวนการทั้งหมดของภาษา เน้นความสำคัญของวากยสัมพันธ์มากกว่าการเรียงคำและไม่สนใจเรื่องเสียงมากนัก อาจจะสรุปความคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาได้ดังนี้

1. คนเราใช้ภาษาไปตามกฎเกณฑ์ การสอนภาษาจึงควรสอนระบบภาษา
2. ภาษาที่มีจำนวนประโยคมีรู้จบ ภาษาหนึ่ง ๆ มีจำนวนประโยคมากมาย และเราไม่สามารถสอนประโยคทุกประโยคได้
3. คนเรามีความสามารถที่จะเข้าใจภาษา (Competence) และความสามารถในการแสดงออกทางภาษา (Performance) แต่ความสามารถที่จะเข้าใจภาษานั้นมีก่อนความสามารถในการแสดงออกทางภาษา ฉะนั้นก่อนที่จะให้ผู้เรียนแสดงออก ครูต้องจัดความสามารถที่จะเข้าใจภาษา ให้แก่ผู้เรียนเสียก่อน
4. เจ้าของภาษาทุกคนสามารถเห็นความแตกต่างระหว่างโครงสร้างผิว และโครงสร้างลึก การที่จะอธิบายความแตกต่างของโครงสร้างผิวมีกฎอยู่ 2 กฎ คือ กฎโครงสร้างพื้นฐาน (Phrase Structure Rule) และกฎการปริวรรต (Transformation Rule)
5. คนเราเกิดมาพร้อมกับความสามารถที่จะเรียนรู้ภาษาได้ ความสามารถนี้มีลักษณะสากล
6. ไวยากรณ์ของทุกภาษา มีลักษณะสากล คือ มีโครงสร้างพื้นฐานคล้ายกัน

แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากจิตวิทยาเชิงความคิดความเข้าใจด้วยเช่นกัน นักจิตวิทยาตามทฤษฎีนี้เน้นว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล มิใช่อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้จะเกิดขึ้นถ้าได้ให้ความรู้และจัดระเบียบความรู้ขึ้น สะสมความรู้นั้นไว้ในลักษณะที่จะกลายเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการรับรู้ การเรียนรู้ภาษาเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะสร้างสม และเป็นไปตามกฎ ครูจะต้องยอมรับว่าสติปัญญามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ ครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น อยากซัก อยากถาม และเกิดความเข้าใจ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสิ่งที่ตนรู้แล้วเพื่อนำไปใช้ได้ผลดี

การสอนภาษาตามแนวคิดนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถเช่นเดียวกับเจ้าของภาษาสามารถใช้กฎเกณฑ์ได้ โดยเริ่มให้ผู้เรียนมีความเข้าใจภาษาและการแสดงออกทางภาษา การเข้าใจกฎเกณฑ์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ภาษา การเรียนรู้ควรจะเป็นไปอย่างมีความหมายและเชื่อมโยงกับความรู้ที่มีอยู่แล้วในการเรียนภาษาของตนเอง

วิธีสอนตามแนวคิดนี้ ได้แก่ วิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปล (Grammar-Translation Method) วิธีสอนแบบตรง (Direct Method) และวิธีสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Code Learning Theory)

3. กลุ่มที่เน้นการสื่อสาร

กลุ่มนี้มีแนวคิดทางด้านจิตวิทยา ตามกลุ่มความคิดความเข้าใจและกลุ่มภาษาศาสตร์สังคม หลักการสำคัญของแนวคิดของกลุ่มนี้ คือ

1. การเรียนภาษาย่อมมีเป้าหมาย
2. ความสามารถในการใช้ประโยค และความคิดอย่างต่อเนื่องทั้งหมดในขณะสื่อสาร มีความสำคัญกว่าส่วนประกอบย่อย ๆ ในประโยค
3. กระบวนการของการสื่อสาร มีความสำคัญเท่ากับรูปแบบภาษา
4. การเรียนภาษาเน้นการปฏิบัติ
5. ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์มิใช่เป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุด

วิธีสอนตามแนวคิดของกลุ่มนี้ คือ วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach)

4. กลุ่มมานุษยวิทยา

กลุ่มนี้มีแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษา โดยยึดแนวความคิดทางมานุษยวิทยา ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ จุดประสงค์ของการเรียนรู้ภาษามิใช่เพียงแต่จะสื่อสารกับผู้คนเท่านั้น แต่เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพภายในตัวของตนเอง และถือว่าภาษาเป็นเครื่องมือของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)

วิธีสอนตามแนวคิดนี้ ได้แก่ วิธีสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Community Language Learning) วิธีสอนแบบการตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response) และวิธีสอนแบบชักชวน (Suggestopedia) เป็นต้น

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยวิธีสอนแบบใดแบบหนึ่งต้องเกี่ยวข้องกับแนวคิดของนักการศึกษาในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ใน 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่เน้นพฤติกรรมหรือการสร้างนิสัย ที่เชื่อว่าภาษาเป็นเรื่องของนิสัย การเรียนรู้ภาษาเกิดจากการได้พูดซ้ำ ๆ และได้รับการตอบสนองที่เป็นแรงเสริม

2. กลุ่มที่เน้นความรู้ ความเข้าใจ ที่เชื่อว่า ภาษามีระบบกฎเกณฑ์ การเรียนรู้ภาษาเกิดจากการเรียนรู้ไวยากรณ์

3. กลุ่มที่เน้นการสื่อสาร ที่เชื่อว่า ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร การเรียนรู้ภาษาเกิดจากการใช้ภาษาสื่อสารจริง

4. กลุ่มมานุษยวิทยา ที่เชื่อว่า ภาษามีใช่เพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่ภาษาเป็นเครื่องมือของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อพัฒนาศักยภาพภายในตัวบุคคล

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

แนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาสื่อสารได้จริง โดยที่จุดมุ่งหมายหลักของวิธีสอนนี้คือการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร (Communicative Competence) ซึ่งผู้รู้ทางด้านการสอนภาษาต่างประเทศหลายท่านได้ให้ความหมายของความสามารถในการสื่อสารไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

สมิตรา อังวัฒนกุล, (2536 : 17) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสาร เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากแนวคิดของ Chomsky (1959) ที่ว่า คนเราทุกคนมีความสามารถที่จะเข้าใจภาษา (Competence) และความสามารถในการแสดงออกทางภาษา (Performance) แต่ความสามารถที่จะเข้าใจภาษานั้นจะต้องมีก่อนถึงจะแสดงออกทางภาษาได้ อย่างไรก็ตามภาษาเป็นกิจกรรมระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับสังคม ดังนั้น การแสดงออกทางภาษาจึงต้องคำนึงถึงความสามารถที่จะใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์อีกด้วย

ส่วน Swain and Canale (1980 อ้างถึงในสมิตรา อังวัฒนกุล, 2536 : 19) สรุปเกี่ยวกับความสามารถทางภาษาทั้งสองด้านไว้ว่า ความสามารถที่จะเข้าใจภาษา หมายถึงความสามารถเกี่ยวกับระบบภาษาหรือระบบไวยากรณ์ (Linguistic System or Grammar System) ส่วนความสามารถในการแสดงออกทางภาษา จะรวมถึงองค์ประกอบด้านจิตวิทยาซึ่งมีผลต่อการรับรู้ หรือการแสดงออก ด้านถ้อยคำในการใช้ภาษา (Language use) ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์

Hyme (1970 อ้างถึงในอรุณี วิริยะจิตรา 2532 : 47) ให้ความหมายว่า ความสามารถในการสื่อสารหมายถึง ความรู้ที่เกิดขึ้นเองในตัวเจ้าของภาษาเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของภาษารวมทั้งกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ใช้ภาษานั้น และจากแนวคิดดังกล่าว ทำให้มีนักการศึกษาแยกความสามารถของผู้เรียนออกเป็น 2 ระดับคือความสามารถด้านภาษาศาสตร์ (Linguistic Competence) ซึ่งหมายถึง การที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถด้านระบบเสียง คำศัพท์ และโครงสร้างไวยากรณ์ และระดับความสามารถในการสื่อสาร (Communicative Competence) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์จริง

Canale 1984 (อ้างในสุมิตรา อังวัฒนกุล 2536 : 19) กล่าวถึงองค์ประกอบของความ
สามารถในการสื่อสารว่า มีอยู่ด้วยกัน 4 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. ความสามารถด้านกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ของภาษา (Grammatical Competence) คือ
ความสามารถในการแสดงออกทางภาษาและเข้าใจภาษาตามตัวอักษร และหลักเกณฑ์ทางภาษา
2. ความสามารถด้านภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistic Competence) คือความ
สามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกันโดยเน้นที่ความเหมาะสม
ทางความหมาย เช่น ทักษะการพูด (Speech Act) รวมทั้งความเหมาะสมในรูปประโยค
ด้วย เช่น ภาษาท่าทาง การแสดงออกโดยใช้ข้อความ (Expression) และระดับเสียง (Intonation)
3. ความสามารถด้านการสัมพันธ์ข้อความ (Discourses Competence) คือความสามารถ
ในการรวมและตีความรูปประโยค และความหมายเพื่อให้ได้ใจความโดยรวมในข้อความที่พูดและ
เขียน
4. ความสามารถด้านกลวิธีในการสื่อสาร (Strategic Competence) คือความสามารถใน
การใช้กลวิธีในการสื่อสารทั้งด้านภาษาพูด และภาษาท่าทาง ทั้งนี้เพื่อให้การสื่อสารต้องลื่นไหล
ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความสามารถทางภาษาไม่เพียงพอ หรือมีข้อจำกัดในการแสดงออกในการสื่อ
สารกลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร เช่น การใช้พจนานุกรม การใช้ข้อความหรือวลีอธิบายคำ
(Paraphrase) รวมทั้งการใช้ท่าทางต่าง ๆ

ดังนั้นจึงเห็นว่าความสามารถในการสื่อสาร หมายถึงความสามารถในการเข้าใจภาษา
ซึ่งต้องใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเสียงคำศัพท์และโครงสร้างไวยากรณ์ และความสามารถใน
การใช้ภาษาสื่อสาร ซึ่งต้องใช้ความรู้ความสามารถทางด้านภาษาศาสตร์สังคม ความสามารถ
ด้านการสัมพันธ์ข้อความและกลวิธีในการสื่อความหมายมาประกอบ

2.2.3 ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

Morrow (1981; อ้างใน อรุณี วิริยะจิตรา 2532 : 58-60) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของ
การเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารไว้ 5 ประการดังนี้

1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียน รู้ว่าผู้เรียนเรียนภาษาไปเพื่อใช้ทำอะไรได้
การเรียนการสอนภาษาเป็นการฝึกทักษะเช่นเดียวกับการว่ายน้ำหรือการเรียนดนตรีดังนั้นการเรียน
การสอนภาษาจึงต้องเรียนจนสามารถนำไปใช้ได้ไม่ใช่เรียนเพียงวิธีการเท่านั้น
2. เน้นความเข้าใจเรื่องทั้งหมดมากกว่าความสามารถในการแยกวิเคราะห์รายละเอียด ใน
การสื่อสารเรามุ่งความสนใจไปที่เนื้อความที่สารนั้นต้องการจะสื่อ ไม่ใช่แปลความแต่ละคำหรือแต่ละ
ประโยค การสื่อความหมายระดับข้อความ นอกจากจะใช้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับตัวภาษา

(Linguistic features) ยังต้องอาศัยความรู้ในบริบทเกี่ยวกับวัฒนธรรม ความรู้ในสาขาวิชา ความรู้รอบตัว และประสบการณ์ช่วยในการตีความ

3. เน้นกระบวนการในการเขียนเท่ากับรูปแบบภาษา การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร นอกจากให้ความสำคัญกับการสอนภาษาแล้ว ยังต้องให้มีกระบวนการใช้ภาษาสื่อสารตามเหตุการณ์ที่เหมือนในชีวิตประจำวัน เช่น เป็นเหตุการณ์ที่ต้องการข้อมูล (Information Gap) เหตุการณ์ที่ต้องเลือกที่จะกล่าวอะไรและกล่าวอย่างไรในการสื่อสาร (Choice of Content / Language Forms) ซึ่งหมายความว่าอาจไม่ได้ใช้รูปแบบภาษาใดตายตัว และเหตุการณ์ที่ต้องการได้รับข้อมูลย้อนกลับ (Feed Back)

4. ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใช้ภาษา เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้เดียวที่ต้องการเรียนรู้ ดังนั้นในการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ภาษาให้มากที่สุด

5. ไม่ถือว่าข้อผิดพลาดเป็นสิ่งที่ต้องแก้ไขเสมอ การแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียนจะกระทำเมื่อข้อผิดพลาดทำให้เกิดความสับสนหรือเข้าใจผิด

สมิตรา อังวัฒนกุล (2535 : 109 - 111) อธิบายถึงลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารไว้ 5 ประการดังนี้

1. ต้องให้ผู้เรียนรู้ว่าการเรียนภาษาเพื่อนำไปใช้ทำอะไรได้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนและฝึกการใช้ภาษาอย่างมีความหมาย ผู้เรียนรู้สึกว่าย่เรียนแล้วสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้เพิ่มขึ้น

2. เน้นความเข้าใจเรื่องทั้งหมดโดยรวมมากกว่าการแยกตีความหมายในส่วนย่อย ๆ ให้เหมือนกับการสื่อสารในชีวิตจริง กล่าวคือ ในการสนทนาได้ตอบเราทั้งข้อความทั้งหมดของผู้พูดว่าหมายถึงอะไร โดยไม่ตีความแต่ละคำหรือแต่ละประโยค

3. ต้องให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการใช้ภาษาที่มีลักษณะเหมือนในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนใช้ภาษาสื่อสารได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกใช้ข้อความที่เรียนมาแล้วให้เหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์

4. ต้องให้ผู้เรียนฝึกการใช้ภาษามาก ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นงานคู่ งานกลุ่ม เกม การแก้ปัญหา และการแสดงบทบาทสมมติ

5. ผู้เรียนต้องไม่กลัวว่าจะใช้ภาษาผิด แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารให้ความสำคัญกับการใช้ภาษา (Use) มากกว่าวิธีใช้ภาษา (Usage) ด้วยเหตุนี้ผู้สอนจึงไม่ควรแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียนทุกครั้ง ควรแก้ไขเฉพาะที่จำเป็น เช่น เป็นข้อผิดพลาดที่ทำให้เข้าใจความหมายผิดหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ

จะเห็นว่า ลักษณะสำคัญของวิธีสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่ครูผู้สอนควรคำนึงถึง 5 ประการได้แก่

1. ต้องมีการแจ้งจุดประสงค์ของการเรียนภาษาแต่ละครั้ง
2. หลีกเลี่ยงการสื่อความหมายด้วยการแปลคำต่อคำ หรือประโยคต่อประโยค
3. ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนใช้ภาษาด้วยตัวเอง โดยใช้กิจกรรมที่เหมือนเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน

4. ต้องให้ผู้เรียนใช้ภาษาสื่อสารให้มากที่สุด
5. แก้ไขข้อผิดพลาดของนักเรียนเฉพาะที่จำเป็น

2.2.4 ขั้นตอนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2535)

ขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศโดยทั่วไป ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเสนอเนื้อหา (Presentation or Introducing New Language)

ในการสอนภาษาอังกฤษทั่วไป จัดว่าขั้นเสนอเนื้อหาเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่ง เพราะเป็นขั้นที่ครูจะให้ข้อมูลทางภาษาแก่ผู้เรียน สำหรับการสอนภาษาตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร การเสนอเนื้อหาจะเน้นที่การให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย และวิธีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษา ในการเสนอเนื้อหาอาจจะดำเนินการดังนี้

ผู้สอนนำเข้าสู่เนื้อหา (Lead-in) โดยในขั้นเริ่มแรกนั้นผู้สอนเสนอบริบทหรือสถานการณ์แก่ผู้เรียนก่อนโดยอาจใช้รูปภาพ การเล่าเรื่องให้ฟัง หรือสถานการณ์จำลองต่าง ๆ จากนั้นจึงเสนอเนื้อหาทางภาษาแก่ผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนฟังหรืออ่าน ในด้านเนื้อหาที่เสนอ ควรเป็นเนื้อหาที่มีบริบทหรือสถานการณ์กำกับอยู่ด้วย ซึ่งอาจเป็นเรื่องราวหรือบทสนทนา แต่ไม่ควรเป็นประโยคเดียว ๆ และเนื้อหานั้นนอกจากจะมีคำศัพท์และรูปแบบภาษาที่ต้องการนำมาสอนแล้วก็ควรจะมีคำศัพท์หรือรูปแบบภาษาที่ผู้เรียนเคยเรียนรู้มาบ้างแล้ว เพื่อช่วยให้สามารถเข้าใจเรื่องราวที่ฟัง หรืออ่านได้บ้าง จากนั้นผู้สอนจะกระตุ้นการเรียนรู้ (Elicitation) โดยตรวจสอบดูว่าผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่ฟังหรืออ่านเพียงใด เช่น ถามคำถามให้ตอบหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนพูด ถ้าผู้เรียนตอบได้หรือพูดได้ทั้งนี้เพราะอาจเคยเรียนรู้เนื้อหาดังกล่าวมาบ้างแล้ว ก็ไม่ควรใช้เวลาในขั้นนี้มากนัก แต่ถ้าผู้เรียนตอบได้บ้างหรือไม่ได้เลย ผู้สอนต้องตระหนักว่าจำเป็นต้องสอนหรืออธิบายเนื้อหาทางภาษาดังกล่าวให้ผู้เรียนเข้าใจ และในการสอนผู้สอนต้องอธิบาย (Explanation) และแสดงให้ผู้เรียนเห็นว่าเนื้อหาภาษานั้นมีรูปแบบ วิธีการใช้ภาษาและมีความหมายอย่างไรและถ้าจำเป็นอาจใช้ภาษาแม่ในการอธิบายก็ได้

2. ขั้นการฝึก (Practice/Controlled Practice)

ขั้นการฝึกเป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาที่เพิ่งเรียนรู้ใหม่ ในลักษณะของการฝึกแบบควบคุม (Controlled Practice) โดยมีผู้สอนเป็นผู้นำในการฝึก โดยทั่วไปการฝึกในขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนจดจำรูปแบบของภาษาได้ จึงเน้นที่ความถูกต้องของภาษาเป็นหลัก แต่ก็มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย และวิธีการใช้รูปแบบภาษานั้น ๆ ด้วยเช่นกัน การฝึกแบบควบคุมนี้ ในขั้นเริ่มแรกมักใช้วิธีการฝึกแบบกลไก (Mechanical Drill) หรือบางครั้งเรียกว่าการฝึกซ้ำ ๆ (Repetition Drill) คือเป็นการให้นักเรียนฝึกซ้ำ ๆ ตามตัวอย่าง จนกระทั่งสามารถจดจำและใช้รูปแบบภาษานั้นได้ แต่ยังไม่เน้นในด้านความหมาย ดังนั้น ในการฝึกแบบนี้ นักเรียนอาจจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจความหมายของรูปแบบภาษาที่ใช้ในการฝึกก็ได้

สำหรับการฝึกนั้นมักจะเป็นการให้นักเรียนฟังตัวอย่างภาษา การฟังอาจให้ผู้เรียนฟังจากเทปหรือจากผู้สอนประมาณ 1-3 ครั้ง ในกรณีที่ผู้สอนเป็นผู้พูดให้ฟัง จะต้องออกเสียงหรือพูดอย่างเป็นธรรมชาติด้วยความเร็วปกติ จากนั้นให้ผู้เรียนฝึกพูดหรือออกเสียงพร้อมกันตามตัวอย่างผู้สอน อาจให้ผู้เรียนฝึกพร้อมกันทั้งห้องหรือแบ่งฝึกทีละครั้งห้องตามความเหมาะสม การฝึกในลักษณะนี้จะทำให้ทุกคนมีโอกาสฝึกด้วยตนเองพร้อม ๆ กับได้เรียนรู้การออกเสียงหรือการพูดจากเพื่อนคนอื่นด้วย หลังจากฝึกพร้อมกันแล้วผู้สอนสุ่มเรียกผู้เรียนให้ฝึกทีละคน ในขณะเดียวกันให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ ที่เหลือมีส่วนช่วยผู้ที่ถูกเรียกให้ฝึกเดี่ยวได้ ถ้าผู้เรียนคนนั้นมีปัญหาในการฝึก ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมแม้จะเป็นการฝึกทีละคนก็ตาม นอกจากนี้ผู้สอนต้องให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนแต่ละคนด้วย เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าตนใช้ภาษาถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้ผู้สอนก็อาจตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนในด้านความหมายได้ โดยถามคำถามง่าย ๆ ให้ผู้เรียนตอบสั้น ๆ ว่าใช่ ไม่ใช่ หรือถูก-ผิด เป็นต้น การฝึกแบบควบคุมนี้ เน้นที่ความถูกต้องของรูปแบบภาษาเป็นสำคัญ ฉะนั้น การฝึกในขั้นตอนนี้ควรใช้เวลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3. ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Production/Free Practice)

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารจัดเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งของการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ทั้งนี้เพราะการฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเปรียบเสมือนตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ภาษาในชั้นเรียนกับการนำภาษาไปใช้จริงนอกชั้นเรียน การฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยทั่วไปจึงมีจุดประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนได้ลองใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะแนวทางเท่านั้น การฝึกใช้ภาษาในลักษณะนี้มีประโยชน์ในแง่ที่ช่วยให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้รู้ว่า ผู้เรียนเข้าใจและเรียนรู้ภาษาไปแล้วมากน้อยเพียงไร ซึ่งการที่จะถือว่านักเรียนได้เรียนรู้แล้วอย่างแท้จริงก็คือการที่นักเรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เองโดยอิสระ นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้มีโอกาสนำความรู้ทางภาษาที่เคยเรียนแล้วมาใช้

ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ในการฝึกในขั้นตอนนี้อีกด้วย เพราะผู้เรียนไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาตามรูปแบบที่กำหนดมาให้เหมือนดังการฝึกแบบควบคุม ซึ่งการได้เลือกใช้ภาษาเองนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี วิธีการฝึกมักฝึกในรูปของการทำกิจกรรมแบบต่าง ๆ โดยผู้สอนเป็นผู้ริเริ่มหรือจัดการขั้นเริ่มต้นของกิจกรรมให้เช่น อธิบายวิธีทำกิจกรรม จัดกลุ่มผู้เรียน หลังจากนั้นผู้เรียนจะเป็นผู้ทำกิจกรรมเองทั้งหมด ผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนมีปัญหาในการทำกิจกรรมและเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับหรือประเมินผลการทำกิจกรรมในภายหลัง

ดังนั้นจึงเห็นว่า ขั้นตอนสำคัญของการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมี 3 ขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนมีจุดประสงค์และกิจกรรมสำคัญดังนี้

1. ชี้นำเสนอเนื้อหา ภาษาเน้นให้นักเรียนเรียนรู้ ความหมาย วิธีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ควบคู่กับการเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษา
2. ชี้นำฝึกความคล่อง เน้นฝึกให้ผู้เรียนจำรูปแบบภาษาที่เรียนใหม่ได้อย่างถูกต้อง การฝึกควรใช้เวลาไม่มากเกินไปจนความจำเป็น
3. ชี้นำการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เป็นขั้นที่สำคัญที่สุดสำหรับแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เน้นให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาอย่างอิสระภายใต้สถานการณ์คล้ายจริงที่อาจเกิดขึ้นหรือพบเห็นในชีวิตประจำวัน

2.2.5 กลวิธีสอนเพื่อการสื่อสาร

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2535 : 115-119) ได้เสนอตัวอย่างของกลวิธีที่จะส่งเสริมการสื่อสารภายในชั้นเรียน หลายประการ สรุปได้ดังนี้

1. การใช้สื่อซึ่งเป็นของจริง (Authentic Materials)

เพื่อการแก้ไขปัญหาซึ่งนักเรียนไม่สามารถนำความรู้ในชั้นเรียนไปใช้ภายนอกได้ และเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนภาษาอย่างเป็นธรรมชาติในสถานการณ์ต่าง ๆ วิธีการสอนเพื่อการสื่อสารมักใช้สื่อจริงในการสอนผู้สอนอาจคัดข้อความที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์จริง ๆ มาสอนและให้การบ้านโดยให้ผู้เรียนฟังการพูดจากวิทยุหรือโทรทัศน์จริง ๆ เช่น การพยากรณ์อากาศ อย่างน้อยก็ควรเป็นสื่อที่นำมาจากภาษาที่ใช้จริง อีกวิธีหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ คือสื่อที่ไม่มีข้อความหรือสื่อที่ไม่ต้องใช้ภาษามากนัก แต่ต้องสามารถนำมาอภิปรายได้อย่างกว้างขวาง เช่น เมนูอาหาร ตารางเวลา เป็นต้น

2. การเรียงประโยคที่จัดวางอย่างสับสน (Scrambled Sentences)

ผู้เรียนได้อ่านข้อความซึ่งเป็นประโยคที่เรียงไว้อย่างสับสนไม่เป็นลำดับและข้อความอาจมาจากเรื่องที่คุณเรียนเคยเรียนแล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนเรียงประโยคใหม่ให้ถูกต้องตามเนื้อเรื่องที่เรียนกิจกรรมนี้จะฝึกให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับ Cohesion และ Coherence โดยเรียนรู้ว่าประโยคต่าง ๆ เชื่อมต่อกันอย่างไร ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในระดับหนึ่งทางภาษาศาสตร์ โดยต้องรู้การอ้างอิงย้อนหลัง ซึ่งเป็นตัวสำคัญในการเชื่อมข้อความให้ต่อเนื่องกันในการเขียนข้อความผู้สอนอาจให้ ผู้เรียนเรียงประโยคในบทสนทนาใหม่ให้ถูกต้อง หรืออาจให้จัดชุดรูปภาพให้เป็นเรื่องราวและเขียนประโยคประกอบเรื่องขึ้น เป็นต้น

3. เกมทางภาษา (Language Games)

มีการนำเกมมาใช้มากในการสอนเพื่อการสื่อสาร นอกจากผู้เรียนจะได้รับความสนุกสนานแล้วยังเป็นการฝึกการใช้ภาษาอย่างคืบ คืบ เกมที่จะใช้ได้ดีต้องมีลักษณะ 3 ประการคือ การหาข้อมูลที่ขาดหายไป (Information Gap) ตัวเลือก (Choice) และการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

การหาข้อมูลที่ขาดหายไป (Information Gap) เกิดจากผู้พูดไม่ทราบว่าเพื่อนในชั้นจะทำอะไรในสุดสัปดาห์นี้

ตัวเลือก (Choice) ผู้พูดมีตัวเลือกว่าจะคาดการณ์ว่าเพื่อนน่าจะทำอะไรและจะใช้คำพูดว่าอย่างไร

การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ผู้พูดจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) จากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ถ้าประโยคที่เขาใช้ไม่เป็นที่เข้าใจก็จะไม่ได้รับคำตอบจากคนอื่น ถ้าผู้พูดได้รับคำตอบก็แสดงว่าสิ่งที่เขาพูดนั้นผู้อื่นเข้าใจ

4. ภาพชุดเรื่องราว (Picture Strip Story)

มีหลาย ๆ กิจกรรมที่ใช้ภาพชุด และได้นำเสนอไว้แล้วเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียงประโยคที่สับสน ในกิจกรรมนี้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้รับภาพชุด คนหนึ่งในกลุ่มจะให้เพื่อน ๆ ดูภาพแรก และให้ทายว่าภาพที่ 2 จะเกี่ยวกับอะไร ฉะนั้นจะมีข้อมูลที่ขาดหายไป (Information Gap) เกิดขึ้น และผู้เรียนในกลุ่มไม่มีใครรู้ว่าภาพที่ 2 จะเป็นอะไร เขามีตัวเลือก (Choice) ที่จะเลือกทายว่าภาพนั้นควรเป็นอะไร และจะใช้คำพูดในการทายว่าอย่างไร และจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) อาจจะไม่ใช้ในรูปแบบประโยคแต่เป็นลักษณะของภาพ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับการคาดคะเนของเขา กิจกรรมนี้เป็นเพียงตัวอย่างของการใช้เทคนิคการแก้ปัญหาในการสอนเพื่อการสื่อสาร ซึ่งนิยมใช้ในการสอนเพื่อการสื่อสารเพราะมีลักษณะครบทั้ง 3 ประการดังกล่าว นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิด และทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ และยังได้ฝึกการสนทนาด้วย

5. บทบาทสมมติ (Role-play)

บทบาทสมมตินี้สำคัญในการสอนเพื่อการสื่อสาร เพราะผู้เรียนมีโอกาสฝึกสนทนาสื่อสารในสภาพสังคมต่าง ๆ และในฐานะต่าง ๆ กันในการใช้บทบาทสมมติ ผู้สอนจะกำหนดบทบาทของแต่ละคน โดยกำหนดว่าผู้เรียนจะแสดงเป็นใคร จะพูดว่าอย่างไรบ้าง หรืออีกแบบหนึ่งอาจจะกำหนดว่าผู้เรียนแสดงเป็นใครอยู่ในสถานการณ์อะไร จะพูดเกี่ยวกับอะไร แต่สิ่งที่ผู้เรียนต้องคิดเอาเอง แบบหลังนี้เข้าถึงแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) มากกว่าเพราะให้ตัวเลือก (Choice) ผู้เรียนมากกว่า บทบาทสมมตินี้มีข้อมูลที่ขาดหายไป (Information Gap) เมื่อผู้เรียนไม่แน่ใจว่าผู้อื่นจะพูดอะไร ผู้เรียนจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ให้ทราบว่าสิ่งที่เขาพูดสื่อสารนั้นเป็นอย่างไรด้วย

จะเห็นว่า กลวิธีสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารในชั้นเรียน ประกอบด้วยการใช้สื่อของจริง เกมทางภาษา ภาพชุดเรื่องราว การเรียงประโยคที่จัดวางอย่างสับสนและการแสดงบทบาทสมมติ

2.2.6 การวัดและประเมินผลการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อการสื่อสารนี้ ทำได้หลายวิธี ทั้งโดยการทดสอบและไม่มีการทดสอบ การวัดประเมินผลโดยไม่มีการทดสอบ อาจทำได้โดยการสังเกตความสนใจ ความเอาใจใส่ แบบฝึกหัด การซักถามในเนื้อหา ตลอดจนความร่วมมือในการทำกิจกรรม ส่วนการวัดและประเมินผลโดยการสอบมักใช้แบบทดสอบที่ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำ ซึ่งแบบทดสอบนี้จะมีความยากง่าย เหมาะสมกับนักเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร

Harris, (1969 ; อ้างถึงใน รัชฎา ดารารรณ. 2536) ได้กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนการสอนภาษาโดยทั่วไป มักใช้แบบทดสอบในการวัดประเมินความสามารถของนักเรียน ในการทดสอบความสามารถทางภาษาแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบทดสอบจุดย่อย (Discrete-Point Tests) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้เฉพาะจุด เช่น ความรู้เกี่ยวกับเสียง การสะกดคำ โครงสร้างทางไวยากรณ์ และคำศัพท์
2. แบบทดสอบบูรณาการ (Integrative Skills Tests) เป็นแบบทดสอบวัดทักษะรวม เช่น วัดอัตราและความคล่องในการใช้ภาษาโดยทั่ว ๆ ไป

Swain (1984 ; อ้างใน กาญจนา ปราบพาล. 2529: 7-18) กล่าวว่าว่าการประเมินผล การสอนเพื่อการสื่อสารผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ

1. ความสามารถหรือทักษะเพื่อการสื่อสาร (Communicative Competence) ประกอบด้วยความสามารถทางไวยากรณ์ (Linguistic Competence) ความสามารถทางด้านภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Sociolinguistic Competence) ความสามารถในการใช้ความสัมพันธ์ระหว่าง

ประโยค (Discourse Competence) และความสามารถในการใช้กลวิธีในการสื่อสาร (Strategic Competence)

2. เนื้อหาที่ใช้เป็นเรื่องที่น่าสนใจกิจกรรมทางภาษาเพื่อการสื่อสาร และก่อให้เกิดการแสดงออกทางภาษาเพื่อการสื่อสารได้ คือ เข้าความสนใจผู้เรียน ให้อะไรใหม่แก่ผู้เรียน นำไปสัมพันธ์กับหลาย ๆ กิจกรรมและเอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์

3. เป็นการทดสอบความสามารถทางการสื่อสารจริง ๆ หมายถึง การกระทำทุกอย่างที่จะทำได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางภาษาอย่างดีที่สุด ส่วนการให้คะแนนความสามารถทางภาษาทั้ง 4 ด้านดังกล่าวในข้อ 1 ให้คะแนนตามความถูกต้องตามหลักภาษาส่วนความสามารถในการใช้กลวิธีในการสื่อสารก็จะให้ตามความหมายในการสื่อสารระหว่างการอภิปรายกลุ่มโดยการสังเกต

Morrow (1979 ; อ้างใน สุพัฒน์ สุกมลสันต์, 2529: 155-156) ได้เสนอเทคนิคในการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับแนวการสอนเพื่อการสื่อสารว่า ในการสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถในการสื่อสารนั้น ควรจะตอบคำถามต่อไปนี้

1. ผู้สอนต้องการวัดพฤติกรรมการแสดงออกอะไรบ้าง
2. ผู้เรียนควรจะมี ความคล่องในการใช้ภาษาระดับไหน
3. ทักษะอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมเหล่านี้ และควรวัด แต่ละทักษะแยกกันหรือไม่

4. ขอบเขตของเนื้อหาชนิดใดที่จะชี้เฉพาะ ซึ่งจะส่งผลสะท้อนไปถึงรูปแบบการเรียนการสอน รวมทั้งแบบเรียนที่เหมาะสม

5. คำถามชนิดใดที่ควรจะใช้ ซึ่งจะมีทั้งความเที่ยงและความตรง

ดังนั้นจึงเห็นว่า การวัดและประเมินผลการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอาจวัดได้ด้วยการทดสอบ ด้วยแบบทดสอบที่วัดความรู้ กฎเกณฑ์ไวยากรณ์ และแบบทดสอบวัดทักษะสัมพันธ์หรืออาจวัดด้วยการไม่ทดสอบ เช่น การสังเกต การซักถาม และการให้ทำกิจกรรม

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสอบเพื่อให้เกิดมโนคติของบรูเนอร์

Joyce และ Weil (1986 ; อ้างถึงใน สุภาสินี สุภธีระ, 2534) ได้นำเสนอรูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติตามแนวคิดของ Bruner ไว้ในหนังสือชื่อ Models of Teaching ซึ่งมีข้อความและเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

2.3.1 ความหมายของมโนคติ

Bruner, Goodnew และ Austin มีแนวคิดว่าสรรพสิ่งในโลกนี้มีมากมายหลายลักษณะ มนุษย์ไม่สามารถจดจำรายละเอียดเฉพาะของแต่ละสิ่งเหล่านั้นได้ทั้งหมด เพื่อลดความซับซ้อนของ